

Romano hangos

ROMSKÝ HLAS • ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE • ROČNÍK 25 • ČÍSLO 15 • VYŠLO 30. ŘÍJNA 2023

CENA 24 Kč

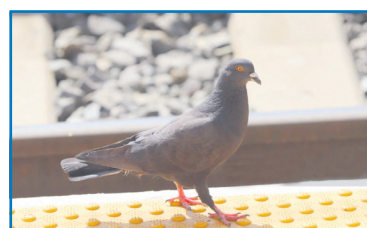

**Ida Kelarová převezme
státní vyznamenání**

strana 2

**Cenu Muzea romské
kultury má Robin Stria
in memoriam**

strana 2

**Irena Eliášová:
Somorutno ulípnaskero
dřives / Smutné
narozeniny**

strana 6, 7

ZPRÁVY

Život v demokracii

BRNO – Dne 24. října státní zástupce obžaloval z vraždy a ublížení na zdraví muže původem z Ukrajiny kvůli smrti na Brněnské přehradě. Případ v červnu vedl k napětí mezi Ukrajinci a Romy. Sedmatřicetiletému cizinci hrozí až 18 let vězení. Na webu Krajského státního zastupitelství v Brně to oznámil jeho mluvčí Hynek Olma. Obžalobu podal státní zástupce ke Krajskému soudu v Brně. Cizinec poblíž tramvajové zastávky nožem napadl a zranil podle žalobců tři lidi, kteří skončili v nemocnici. Jeden z nich později v nemocnici zemřel. Zabitým mužem byl mladý Rom. Záhy po mladíkové smrti se částí romské komunity začala šířit nenávisť vůči Ukrajincům, událost z 10. června vyvolala v Brně nepokoje.

BRNO – Téma Romů a vztahu k menšinám je třeba při plánovaných revizích zapracovat do školních vzdělávacích programů pro základní i střední školy. Pozornost je romským tématům potřeba věnovat i při vzdělávání budoucích učitelů. Pojednání v Muzeu romské kultury v Brně, kterého se zúčastnila ředitelka muzea Jana Horváthová, zmocněnkyně vlády pro lidská práva Klára Šimáčková a zmoc-

Pokračování na str. 2

foto: Sabir Agalarov

Příští měsíc si připomeneme výročí sametové revoluce. Změna režimu přinesla do našich životů mnoho nového. S odstupem 34 let kalkulujeme, porovnáme a vzpomínáme. Někdo lépe, někdo hůře. Jisté je, že jde dnes už o historii našeho spo-

členství. Pro mladé generace je však tato nedávná historie důležitá. Pomáhá nám pochopit současné fungování. Demokracie má své principy a hodnoty. Úroveň těchto hodnot a principů ale není všude stejná. Západní země pro nás představu-

jí dobré příklady demokracie. Příklady, kde jsou základní lidská práva a svobody prioritní. U nás tomu tak stále není. Žijeme navíc v době, kdy má většina občanů hluboko do kapsy. Pakliže v tomto světle hodnotíme dobu komunismu, není divu,

že starší generaci tento režim vládnutí úplně nevdal. Sociální jistoty jako jsou práce a bydlení prostě na člověka platí. Zejména pak v dnešní době, kdy bydlení a práce už nejsou

Pokračování na str. 3

Rozhovor s Igorem Kmetěm

„Romové a Španělé k sobě mají velmi blízko a myslím si, že se muzikanti a zpěváci umí mezi sebou navzájem vnímat,“ říká v rozhovoru pro Romano hangos Igor Kmetě mladší.

Ahoj, Igore, můžeš nám říct, co tě přimělo odjet a začít žít ve Španělsku?

Ahoj, Veroniko. V první řadě, proč jsem odjel do Španělska, byla hudba a prostředí. A už jsem chtěl změnit trochu stereotyp života. Chtěl jsem vyzkoušet něco nového a vždy jsem si přál žít někde u moře, tak jsem se rozhodl odjet.

Bylo pro tebe těžké se odstěhovat a začít žít jinde, kde není tvá rodina a přátelé? Jak to tvoje rodina přijala?

No, samozřejmě, že to nebylo lehké ani lehké není, ještě stále jezdím na Slovensko. Jsem měsíc tady a potom dva nebo tři týdny na Slovensku. Tak to vlastně střídám, protože

mám stále koncerty. Není to takové, že bych zůstal tu a už se ani s rodinou nesetkával. Takže naštěstí to můžu takhle kombinovat, že můžu jezdit nahoru dolů.

Vyskytly se ti během cesty a stěhování do Španělska nějaké překážky nebo problémy?

Nevyskytly, právě naopak, všechno šlo tak, jak to mělo být. I ten apartmán, kde bydlím, mi přišel úplně krásně do cesty a do života, že by se to nedalo ani lépe naplánovat. Já jsem vlastně minulý rok v říjnu byl s otcem a s kamarádem ve Španělsku a shodou okolností jsme se šli podívat na nějaké apartmány, které byly na prodej a mně se to zalíbilo. Žije tu kamarád Peurto, se kterým jsem udělal písničku „Jednoho dne“ a s ním jsem se tu setkal. A zrovna v tom městě jsme se dívali na apartmá-

Pokračování na str. 4

ZPRÁVY

Dokončení ze str. 1

něnkyně vlády pro záležitosti romské menšiny Lucie Fuková, to v pátek novinářům řekl ministr školství Mikuláš Bek (STAN). Do Brna přijel na pozvání ředitelky muzea, které pořádá vzdělávací aktivity pro školy.

PRAHA – V novodobé historii českých zemí se kromě holokaustu na českých Romech nejvíce podepsala nucená asimilace za komunistického režimu. Zahájil ji zákon o trvalém usídlení kočujících osob, přijatý Národním shromážděním 17. října 1958 a platný od 11. listopadu téhož roku, který postihl především kočovné Romy. Uvádí to ve svém komentáři ČTK. Diskriminační zákon až do roku 1990 vyhrožoval za kočování vězením, formálně platil až do konce března 1998. Proti závěrům ČTK se vymezil romista Jan Ort.

Centrum Romů a Sintů v Praze rozšiřuje nabídku výstav

V poslední říjnovou neděli proběhla v Muzeu romské kultury vernisáž s názvem ...lepší architektura i život. Minulost a budoucnost vily na Velvarské. Výstava se věnuje příběhu funkcionalistické vily ve Velvarské ulici č. 1 v Praze-Dejvicích, kde se buduje další pobočka Muzea Centrum Romů a Sintů v Praze. Výstavu je možné navštívit v nedaleké Písecké bráně.

Muzeum romské kultury dlouhodobě usilovalo o rozšíření svých aktivit na území Prahy tak, aby i zde bylo možné prezentovat a navazovat na mnohaletou odbornou a kulturní činnost Muzea sídlícího v Brně. Objekt vily „Velvarská“ na Praze 6 byl Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových předán v roce 2019 do správy Muzea romské kultury (dále jen MRK) za účelem zřízení a provozování specializovaného pracoviště věnujícího se především genocidě Romů a Sintů v období II. světové války. Kromě výstavní činnosti zaměřené na kulturní a duchovní historii tohoto etnika bude jednou z hlavních náplní Centra také edukace.

Požadavek vytvořit v hlavním městě kulturní instituci seznamující tuzeckou i zahraniční veřejnost s tématem „vytěsněného“ holokaustu vznesli současně s MRK také potomci přeživších a pozůstalých po obětech protektorátních, tzv. cikánských táborů v Letech u Písku a Hodoníně u Kunštátu. Otevření Centra se pro ně stává alespoň částečným splacením dluhu české společnosti vůči „zmizelé“ kultuře původních Romů a Sintů žijících před válkou v českých zemích. S touto myšlenkou vznikl projekt Centrum Romů a Sintů v Praze (dále jen CRSP). Ten je realizován od roku 2020, doposud však nemá své konkrétní sídlo. To vznikne ve výše zmínované funkcionalistické vile.

Právě této vile, jež sloužila mj. jako rodinný dům, její historii, architekturu a plány do budoucna je věnována panelová výstava s názvem ...lepší architektura i život. Minulost a budoucnost vily na Velvarské. Autorkou výstavy je historička Petra Svobodová. „Vila ve Velvarské ulici je velmi zajímavým objektem. Pro textilního podnikatele židovského původu Ing. Lea Františka Perutze ji vyprojektovala ve 30. letech 20. století dvojice architektů Ernst Muhlstein a Victor Fürth. Funkcionalistická vila nebyla v posledních letech trvale obývaná, ale často sloužila jako filmové kulisy. Její další využití pro Centrum Romů a Sintů v Praze z ní učiní prostor pro komunitní setkávání, vzdělávací programy, kulturní vystoupení a prezentaci výstavních projektů včetně tématu romského holokaustu,“ říká o vile Petra Svobodová.

Karolina Spielmannová

O Roma vakeren
pořad ČR určený pro Romy.
www.romove.cz

Ida Kellarová jako první Romka převezme od prezidenta státní vyznamenání

Zpěvačka Ida Kellarová se v sobotu 28. října stane historicky první Romkou, která převezme z rukou prezidenta Petra Pavla na Pražském hradě vysoké státní vyznamenání. Informují o tom média a zpravodajskému serveru Romea.cz to potvrdil Cyril Koky, který Kellarovou na vyznamenání navrhl. Podle informací serveru Lidovky.cz mají letos při slavnostním ceremoniálu 28. října obdržet ocenění vyšší desítky lidí.

Romská zpěvačka, muzikantka a hudební pedagožka Ida Kellarová, kterou navrhl romský krajský koordinátor na Středočeském kraji Cyril Koky, od prezidenta získá medaili Za zásluhy. „Mám velkou radost, že Ida Kellarová vyznamenání obdrží a stane se tak historicky první takto oceněnou Romkou. Ida Kellarová je významná romská osobnost a toto vyznamenání je vyvrcholením a oceněním její mnohaleté práci,

ce, kterou vykonávala,“ uvedl pro zpravodajský server Romea.cz Cyril Koky.

Kellarová založila Mezinárodní školu pro lidský hlas, organizuje workshopy, multietnické projekty, romský festival Gypsy Celebration Hartmanice, zakládá sbory s repertoárem romských písní. V r. 1999 založila s Desiderem Duždou skupinu Romano Rat (Romská krev) s níž koncertuje po celém světě. Za hudbu k filmu Zpráva o putování studentů Petra a Jakuba byla v r. 2001 nominována na Českého lva. Ida Kellarová se hrdě hlásí k romským kořenům, dlouhodobě se věnuje vzdělávání a výchově romských dětí a cestu k romské kultuře otevírá i těm neromským.

Sněmovna navrhla na vysoké státní vyznamenání Čeňka Růžičku, Eleny Gorolovou a Idu Kellarovou

Ida Kellarová minulý rok, když byl prezidentem ještě Miloš Zeman, nominaci na vyznamenání odmítla. „Zeman svými slovy a jednáním v podstatě popírá to, o co já se v České republice 25 let snažím, tedy aby si lidé vůči sobě navzájem projevovali respekt a chovali se k sobě s úctou. Ostudné samozřejmě byly i jeho výroky na adresu Romů, ale já se v podstatě nemůžu ztotožnit s žádným z jeho postojů a názorů,“ uvedla tehdy pro zpravodajský server Romea.cz Ida Kellarová.

V minulosti státní vyznamenání získali tři Romové. V roce 2022 Josef Serinek, československý příslušník protinacistického odboje, získal od prezidenta Miloše Zemana in memoriam medaili Za hrdinství. V roce 2006 udělil medaili Za zásluhy romskému aktivistovi Milanu Horvátovi prezident Václav Klaus. Předchozí prezident Václav Havel pak udělil medaili Za zásluhy v roce 2002 Karlu Holomkově.

Petr Pavel, který se po Václavu Havlovi, Václavu Klausovi a Miloši Zemanovi stal letos v březnu čtvrtým českým prezidentem, bude letos vyznamenání udělovat poprvé. Dostal stovky návrhů na vyznamenání mnoha osobností. Kolik oceněných bude a jaké osobnosti se rozhodl prezident vyznamenat, Hrad předem nezveřejňuje.

ČTK

foto: Wikimedia Commons, Petr Zewlakk Vrabec

Aktivista s duší umělce. Cenu Muzea romské kultury má Robin Stria in memoriam

Robin Stria, režisér, kameraman a romský aktivista, obdržel Cenu Muzea romské kultury in memoriam. Jeho práci a zapálení pro věc ocenili kolegové, ale i prezident Petr Pavel.

Velkou část práce udělal Stria při podpoře mladých lidí. „Zasloužil se zejména o rozvoj romské mládeže, pro níž byl často přirozeným vzorem a velkou inspirací. Vedl boj proti stereotypizaci Romů i za práci pro Muzeum romské kultury,“ sdělili zástupci muzea.

Jak doplnili, Robin Stria vystudoval Vyšší odbornou školu sociálně právní a pracoval jako sociální pracovník v brněnských organizacích IQ Roma servis a DROM, kde byl vedoucím komunitního centra. Sčasem se u něj rozvinula vášeň pro kameru, jako samouk začal tvořit vlastní videa a krátké dokumenty.

V roce 2019 spoluzaložil Tuke TV. Své filmařské uplatnění našel také v Muzeu romské kultury, kde působil na pozici kurátora video-

fondy. Zemřel po krátké těžké nemoci 17. března 2023 ve věku nedozítých třiatřiceti let.

Cenu převzala manželka oceněného Ludmila Striová, a to z rukou ředitelky organizace Jany Horváthové.

Součástí udělení ceny byl také kulturní vzpomínkový program, kdy na laureáta vzpomínali jeho kolegové z různých oblastí jeho profesního života. Ve video medailonu na něj zavzpomínal také prezident Petr Pavel, v jehož předvolební

kampani byl Robin Stria profesně i osobně zainteresovaný.

Akce se účastnil i zpěvák, skladatel a publicista Gejza Horváth. Jeho videoklipy se těší velké sledovanosti a pocházejí z dílny Robina Strii.

Cena Muzea romské kultury se nepřetržitě uděluje již od roku 2009. Jejím záměrem je ocenit osobnost, která přispěla k rozvoji, propagaci i uchování romské kultury a k fungování Muzea romské kultury.

text a foto: Sabir Agalarov

Anketa

Důvěřují Romové demokracii nebo by raději žili v režimu jiného typu?

Jaké jsou politické preference mezi Romy?

Martina Vančáková

psycholožka, romistka a pěstounka

Pozoruji, že je to velmi podobné jako u majority: Vzdělanější lidé a ti, kteří dokážou získat dobré pracovní příležitosti nebo sami podnikají, obvykle podporují demokracii, protože mají možnost užívat jejích předností: svobody, příležitosti k realizaci svých snů, možnosti podnikat, cestovat, získat vzdělání atd. Lidé s nižším vzděláním a zhoršeným přístupem k pracovnímu uplatnění častěji dávají přednost autoritářským režimům, jako byl socialismus, které jim zajišťují, sice horší a nesvobodné, ale dané jistoty. A pak jsou ti, kteří umějí využít libovolný systém ke svému obohacení bez ohledu na hodnoty.

K politickým preferencím Romů se neumím vyjádřit objektivně. Jsem překvapená, že část Romů naletěla takovým uskupením jako je fašistická Okumarova SPD nebo Vandasova DSSS, které dlouhodobě otevřeně vystupují proti Romům a podněcují protiromské nálady.

Stanislava Miková

vychovatelka ve školní družině, romská spisovatelka

Nemůžu mluvit za všechny Romy. Sama jsem minulé režim zažila jen do sedmi let. Myslím, že starší ročníky, které prožily mládí a výchovu svých dětí za komunismu, na to vzpomínají s nostalgií. Dnes jim chybí sociální jistoty a neuspěchanost té doby. Mladší generace si neumí představit život v jiném režimu. Žijeme v úspěchané době, která vyzdvihuje individuality a svobodu vůle, která se mimo jiné projevuje hlavně na sociálních

sítích. Myslím si, že Romové spíše volí strany se sociálním zaměřením.

Milan Migel Horvát

člen kapely Bengas

Hlavně, aby byla svoboda slova. Tato takzvaná demokracie má našlápnuto k diktatuře a zavírání lidí za jejich názory.

Růžena Lazarová

uklízečka na VUT, pracovala jako zdravotní

všeobecná sestra

Raději demokracii.

Preferuji převážně demokracii.

Vladimír Bodiš, pracovník v neziskovém sektoru

Myslím si, že Romové jsou spíše z demokracie zklamaní. Změna jim nepřinesla to, co očekávali. Namísto prosperity je čekal propad jak z ekonomického tak sociálního hlediska. Mám za to, že spousta lidí, hlavně té starší generace, která si pamatuje bývalý režim, vzpomíná na dobu, kdy podle nich neexistovaly větší rozdíly mezi lidmi. A ta mladší, která to nezažila, se potýká s něčím, co bych nazval ztrátou identity (za jejíž zárodek považují asimilační nátlak komunistů).

Je to asi podobné jako u části majoritní populace. Lidé, kteří volili levicové strany, se přeorientovali na ty antisystémové a populistické strany, které nabízejí jednoduchá a snadná řešení. Ty však systémově neřeší jejich problémy – vzdělání, dostupné bydlení, situaci na trhu práce atd.

připravila Veronika Kačová

Život v demokracii

Dokončení ze str. 1

pro některé skupiny občanů samozřejmé. Stávají se z nich jakási privilegia, na něž každý nedosáhne. Máme sice nejnižší nezaměstnanost za posledních 20 let, ovšem i práce by měla být prostředím, kam se člověk rád vrací. V zaměstnání trávíme až třetinu svého života.

Život Romů v demokracii přinesl mnoho proměn. Kladně můžeme vnímat aktivizaci Romů. Po roce 1989 začala vznikat romská hnutí. Politická i občanská. Tehdejší romská politická strana ROI získala zastoupení ve federálním parlamentu Československa. Bylo přáno také vzniku romské literatury, romských souborů a divadlu.

Na druhou stranu rostl počet rasistických útoků vůči Romům. Po šesti letech demokracie už mezi Romy panoval skutečně nelicový strach z budoucnosti v zemi, kde se

narodili. Reakcí byla vlna romských demonstrací, které reagovaly na útoky neonacistů. Protesty probíhaly v nejrůznějších městech i před Úřadem vlády v Praze. Občanská společnost vyzývala opakovaně vládu, aby řešila nárůst rasové motivovaných činů vůči Romům. Ta se sice zhoršenou situací opakovaně zabývala, k uklidnění situace však bohužel nedošlo. V 90. letech došlo k více než 30 vraždám Romů ze strany pravicových extrémistických uskupení. Oprávněné obavy našich lidí o bezpečnost jejich rodin přinesly několik vln odchodu Romů. Bezpečí hledali ve vyspělých demokratických zemích jako například Velká Británie, Irsko, Nizozemí, Belgie nebo Kanada. Někteří se po letech vrátili kvůli své rodině a blízkým, jiní naopak zůstali a našli domov mimo Českou republiku.

Zajímavé jsou zkušenosti těchto rodin v zemích, kde demokracie

není jen slovem, ale hodnotou, kterou daná společnost skutečně uznává. Zcela zřejmě jsou například rozdíly ve školství. V naší údajně dobře fungující demokracii čelí romské děti segregovanému vzdělávání. Vzdělávací systém České republiky poskytuje vědomě určité etnické skupině dětí nižší kvalitu vzdělání. Dle pedagogů a škol jde o děti se sníženým intelektem, jejichž vzdělávání je obtížné. Zajímavé je, že odlišný přístup hlásí např. britské školy. Romské děti, které navštěvovaly v České republice segregovanou školu, v anglických školách prospívají. Někteří pokračují studiem na střední a vysoké škole.

Určitě se shodneme, že kvalitu demokracie bychom měli hodnotit dle kvality života těch nejzranitelnějších skupin obyvatel. Zatím evidentně nejsme v dostatečně uspokojivém stavu. Je stále co napravit.

Tomáš Ščuka

KOMENTÁŘ

Důvěra Romů v politiku?

TOMÁŠ ŠČUKA

Otázka, kterou si klade každý člověk žijící ve společnosti, kde dělbá moci vychází ze samotného lidu. Jde o službu veřejnosti, která představuje obrovskou zodpovědnost, zejména pak vůči voličům. Veřejně zvolený zástupce nebo politik by tak měl v daném volebním období dostát slibům a politickému programu, které představil během své kandidátské kampaně. Ovšem reálná politika je i o kompromisech, schopnosti vyjednávat a prosazovat své priority. Stoprocentní plnění volebního programu je tedy velmi obtížné, spíše až nereálné.

I z těchto důvodů se důvěra v politiky mění. Objektivně lze říci, že nadějný politický kandidát působí nejlépe. Jde-li o osobu, která nemá politickou minulost nebo nějakou mediální kauzu, šance ve volbách jsou velké. Během politického mandátu už ale důvěra může klesat. V politickém řemeslu je zkrátka nemožné vyhovět všem. Politické subjekty se liší také svým zaměřením. Jde o rozdílné skupiny občanů, na něž politické subjekty cílí. Podpora podnikatelů, seniorů nebo matek s dětmi tak reaguje na určité specifické potřeby některých skupin občanů.

Úspěšnost politika proto stojí i na snaze vnímat společenské problémy v širším kontextu. Pokud pomáhám bohatým, měl bych pomáhat i chudým. V praxi k těmto spravedlivým přístupům bohužel nedochází. Jistě se shodneme, že značná část Romů žije v České republice v sociálně vyloučených lokalitách. Žijí v prostředí, které jim neumožňuje stejnou kvalitu života jako zbytku společnosti, počínaje bydlením, přes trvalou diskriminaci ve vzdělávání romských žáků až ke ztíženému přístupu ke zdravotnickým službám.

Jde o bariéry, které nelze zpochybnit. Politici ovšem situaci vnímají jinak. U některých přetrvává pohled, že jde o problémy pouze Romů. S jinými menšinami problémy nejsou, diskriminace neexistuje. Romové si za vše mohou sami. Pak tu máme subjekty, které sice opatrně romská témata otevírají, i zde však přetrvává ona nadřazenost vůči Romům. Okrajová řešení, a bez účasti Romů, jsou jejich limitem, který nepřekročí.

Neměnně nižší postavení Romů ve společnosti se tak projevuje i v jejich politickém vnímání. Je pochopitelné, že pro rodiny s dětmi jsou prioritami jistoty. Podpora rodin, dětí, ale i seniorů, to si Romové zkrátka pamatují.

V tomto kontextu je třeba vnímat i jejich nepochopitelnou podporu Andreje Babiše v prezidentských volbách. Mnozí z nás jsme podpoře Babiše ze strany Romů nechtěli rozumět a připomínali jsme na sociálních sítích jeho výroky, kdy zpochybnil tábor v Letech u Písku. Zapomínáme však na tvrdou realitu, které romské rodiny s dětmi v sociálně vyloučených lokalitách čelí. V době drahoty je uspokojení základních životních potřeb mnohem obtížnější. Rodiny s dětmi citelně strádají. V této chvíli jsou pak sliby o podpoře rodin s dětmi například ze strany Andreje Babiše jejich jedinou možnou nadějí a prioritou. Protiromské výroky politiků jsou lidem, kteří nemají dát svým dětem co jíst, opravdu šumák.

Vydávání **Romano hangos** podporuje Ministerstvo kultury České republiky

S Igorem Kmetěm o životě a plánech ve Španělsku

Dokončení ze str. 1

ny, kde on bydlí. Říkal mi, že se mu to tam líbí, že je to všechno ok. Já jsem to chtěl zkusit, seznámil jsem se s dalšími lidmi, se Slováky, kteří tu žijí už delší dobu a řekl jsem jim, že kdyby byl nějaký apartmán k dispozici, že bych si ho vzal do pronájmu. Ani ne týden a do týdne jsem měl vybavený apartmán od Slováka, který mi ho pronajal. Není sranda si ve Španělsku pronajmout apartmán, když nemáte speciální číslo, které se jmenuje NIE, bez toho si nemůžete vyřídit ani pronájem ani vám v bance neotevřou účet. Není to tak jednoduché. Takže mě to šlo úplně jednoduše, bylo to takové znamení, že to tak všechno mělo být.

Mohl bys nám popsat, v jakém městě žiješ a jaké tam jsou podmínky pro život?

Žiju ve městě Calpe v okrese Alicante, je to městečko mezi Valencií a Alicantem. Je to přímořské a turistické město, výhoda je v tom, že je blízko i Valencie i Alicante. Sedneš do auta a za 300 km jsi v Madridu, takže je to super, je to poloha, kde se dá pohybovat. Strašně mě zaujalo prostředí, v tomto městě se nachází velká skála, která má strašně silnou energii a velmi působí na člověka, na podvědomí, takže toto město má svoje kouzlo.

Měl jsi ve Španělsku nějaké očekávání a splnilo se ti?

Jediné očekávání, které jsem měl a splnilo se, bylo oddychnout si tu, nabrat energii, získat novou inspiraci a chtěl jsem se naučit španělštinu. Pomalu se ji učím, ale užívám si to a zatím to tu jde tak, jak má a jsem tu spokojený.

Jací jsou Španělé ve srovnání s Čechy a Slováky?

No, Španělé jsou v první řadě flegmatický národ, říkají si, co nedělám dnes, udělám zítra, takže vždycky říkají „mañana“, když jdou něco dělat. Jsou to lidé, kteří nikam nespěchají, nestresují se, umí si vychutnávat jídlo, žijí s hudbou, jsou velmi spojení s hudbou. Což nemůžu říct úplně na Slováky a Čechy, že by to byla u nich prioritní věc. Tady je prioritní hudba, tanec. To víme, že flamenco je národní hudba a touto kulturou je propojené celé Španělsko. Dalo by se říct, že už od malička, od útlého dětství, tu vidím některé děti, které to studují a věnují se flamencu, a to se mi moc líbí na této krajině.

Igore, co se ti na Španělsku líbí nejvíce?

Na Španělsku se mi líbí právě ta hudba, prostředí a lidi. Moc se mi to tu líbí.

Kterou zemi vnímáš jako svůj domov?

Samozřejmě můj domov je Slovensko a vždy bude. Tam jsem se narodil, tam mám rodinu. Tam jsem prožil většinu svého života a mám tam hodně známých a strašně moc lidí, kteří mají rádi moji hudbu. Mám tam hodně fanoušků, a to se nikdy nedá říct, že bude nějaká krajina na světě lepší, nebo jiná, kterou budu brát jako domov. Slovensko je můj domov a Španělsko je můj sen, který jsem si chtěl odjakživa splnit.

Jakou vlastnost nebo dovednost na Španělech obdivuješ?

V první řadě je to hudba a sport. Jsou tu vynikající fotbalisté. Španělsko má jedny z největších fotbalistů na světě a taktéž město Valencie je měs-

to umělců. Je tam cítit veškerá umělecká energie z různého prostředí. Je tu z čeho čerpat i čím se motivovat.

Jak ti chutná španělská gastronomie a jaké jsou tu regionální speciality?

Samozřejmě tu je regionální specialita tapas a paella. Paella mi velmi chutná, taky i mořské plody, protože jsem vegetarián. Někdy si dám nějakou rybu, i vajíčko, ale jinak maso nejím vůbec žádné. Co se týče masa, tak jen ryby. Kuchyně tu je dobrá. Některé věci mi chybí, které jsou na Slovensku, ale dá se to tu nahradit i uvařit. Takže kuchyně je super.

Igore, jsi člověk, který hudbou žije a vnímá ji srdcem, jsi produktivní umělec. Jaké máš ve Španělsku plány s hudbou?

Kdybych věděl, že už umím trochu španělsky a umím se dorozumět, a to už brzy budu umět, tak bych se chtěl spojit s nějakými umělci a producenty. Chtěl bych tu něco vyzkoušet, ale neočekávám od toho nic. Ta muzikantská laťka je velmi vysoko posunutá. Jsou tu velmi kvalitní muzikanti a můžu říct, že je těžké se tu prosadit a myslet si, že bych se tu někdy prosadil. Ale já dělám stále to, co mě baví. Dělám i funky muziku, dělám i romskou muziku, takže kdybych to spojil s nějakými flamencovými originálními prvky, tak by to vůbec nebylo špatné. Jsou tu flamenco kapely, které hrají flamenco, funky, salsa a umí to zkombinovat tak, že to prostě je super. Do budoucna bych se to chtěl naučit a podělit se o to se svými fanoušky na Slovensku a v Čechách.

Je španělská hudba podobná romské hudbě? A jak moc ti je španělská hudba sympatická?

Hudba je velmi podobná a z lidí je cítit strašný temperament. Zpěv a emoce jsou podobné, jako jsou cítit z našich Romů. I když to tempo je trochu jiné. U nás preferují čardáš, tady jsou trochu latinsko-americké rytmy, takže tam je cítit latino, ale stále tam je cítit ten temperament a krev, které z nich číší. Já bych řekl, že Romové a Španělé k sobě mají velmi blízko a myslím si, že se muzikanti a zpěváci umí mezi sebou navzájem vnímat.

Jaké emoce v sobě mají Španělé, nejen v hudbě?

Španělé jsou velmi emotivní, jsou takoví i vznětliví. Jak dokážou být klidní, tak dokážou i vybuchnout a dokážou být vznětliví, kdyby došlo k nějakému střetu. Ale myslím si, že to tak má být, že člověk v sobě nemá držet hodně emocí, člověk má projevovat emoce, má je ze sebe vypustit. Nemám pocit, že by Španělé byli zákešní, jsou takoví, že víš, co od nich můžeš očekávat.

Jaké životní hodnoty mají místní obyvatelé?

Podle toho, jak to tu vnímám a žiju, tak hlavní hodnotou je u nich mít ten klidný život. U nich probíhá den tak, že jdou do práce ráno, po druhé po obědě některé obchody zavřou a mají siestu. Do páté oddychují a potom od páté hodiny jdou zpátky do práce. Večer vycházejí do města a jak jsem říkal, žijí s hudbou, s jídlem. Takže podle mě mají oni toto jako prioritu a myslím si, že jim na tom velmi záleží, aby si udrželi takový život. Dá se říct, že Španělsko je druhá krajina, kde se lidé dožívají nejvyššího věku, první je Japonsko a druhá je Španělsko. Lidé se tady dožívají i 90 let a mají klidnější život než my, kteří žijeme tro-

chu hekticky a stresujeme se. Myslím si, že oni dbají na to, aby toto tempo udrželi.

Zajímá mě, jak tě vlastně mezi sebe místní obyvatelé přijali? Máš už nějaké nové přátele?

V tomto městě, kde se pohybují a kde mě lidi už trochu znají a zaregistrovali mě, jsou ke mně velmi přátelští, i když ví, že neznám jejich řeč, tak jsou přátelští. Umí se mnou komunikovat, tak mi jakoby pomáhají. Mám tu dokonce kamarády Slováky, ne přímo v tomto městě, ale 20 km odsud, v Pontevedre. V dalším městě mám dalšího kamaráda. Španělské kamarády ještě moc nemám, protože s nimi neumím ještě tolik komunikovat ve španělštině, ale vím, že kdybych uměl španělsky, tak si tu přátele najdu velmi rychle.

Igore, máš něco na srdci, co bys chtěl vzkázat našim čtenářům?

Chci všem čtenářům popřát hlavně hodně zdraví a hodně lásky a popřát jim, aby se jim, tak jako mně, splnil sen. Aby byli trpěliví a věřili v první řadě sami sobě, protože nikdo za ně v životě nic neudělá. To znamená, že žádný sen za tebe nikdo nebude žít ani ti ho nesplní, jen ty sám sobě ho dokážeš splnit. Jen ty sám dokážeš tu změnu – odjet a splnit si svůj sen. I když se vrátíš zklamaný, jednoho dne si uvědomíš, že jsi sám sobě věřil a že jsi sám sebe nezklamal, protože jsi udělal něco, co jsi chtěl udělat. A toto přejí všem lidem, kteří mají svůj sen, aby neztratili víru a naději. Protože člověk musí začít sám od sebe a nikdy se nemůže spoléhat na někoho jiného, že to někdo udělá místo něj a že mu někdo s tím pomůže. Přejí lidem, aby žili svůj sen a aby byli šťastní a zdraví. Děkuji.

rozhovor vedla Veronika Kačová

Vakeriben pal o dživipen andro Španělsko

„O Roma the Španěla pes maškar peste likerem the gondolinav, hoj o lavutara he spevaka peske džanen te achaluvel,“ phenel andro vakeriben perdal Romano hangos o Igor Kmeto terneder.

Servus, Igor, šaj amenge phenes, so tut cirdelas te džal het the te chudel te dživel andro Španělsko?

Servus, Veroniko. Peršo, soske odgelom andro Španělsko, ehas o bašaviben the pašalipen. The imar kamavas te kerel čeporo aver koda stereotipno dživipen. Kamavas te skušinel vareso nevo the furt kamavas te dživel varekaj paš o moros, ta mange phendom, hoj oddžava het.

Ehas perdal tute pharo te džal het the te chudel te dživel varekaj aver, kaj nane tiri familija, kamarata? Sar oda tiri familija lišas?

No bizo, hoj oda nahas loko, the loko hem nane, mek furt phirkerav vajkecivar pre Slovensko. Som čhon adaj the palis duj abo trin kurke pre Slovensko. Ta oda čerinkerav, vašoda hoj furt bašavav. Nane oda mek

kavka, hoj bi adaj ačhiľomas the man la familijaha nadikhľomas. Ta mek lačhes, hoj oda kavka šaj čerinkerav, hoj šaj phirkerav upre tele.

Arakhle tut maškar droma the precirdkeriben andro Španělsko varesave pharipena abo problema?

Naarakhle, ipen visar, savoro ehas kavka sar majinlas te avel. He koda apartman, kaj bešav, mange avlas calkom šukares andro drom the andro dživipen, hoj bi pes oda feder nakerelas. Somas oka berš andro oktobris le dadeha the mire kamaratoha adaj andro Španělsko, the ča kavka gelam te dikhel pre varesave apartmani, save pes bikenavenas, the mange oda pelas pre dzeka. Dživel adaj o kamaratos Peurto, saveha kerdom gili „Jekhe dživeha“ the leha man adaj dikhlom. The andre kola minuta, andre koda foros, kaj jov bešel, dikhahas pro apartmani. Phendás mange, hoj pes leske odoj pačinel, hoj odoj ehin savoro ok. Me oda kamavas te skušinel tiž, arakhľom man avre dženenca, le Slovakenca, save odoj bešen imar varesave

berša the phendom lenge, hoj te bi len avelas varesavo apartman, ta bi les mange liľomas andro pronájem. Aňi na kurko, the andro kurko man ehas kerd o avri apartman khatar jekh Slovakos, savo mange pronajmindas. Nane pheras peske andro Španělsko te pronajminel avri apartman, te tumen nane kajso specijalno čislos, savo pes vičinel NIE, bi kada tumenge našti keren avri aňi pronájem, aňi tumenge nakere-na avri bankovno učtos. Nane oda avka loko. Mange oda aľe gelas calkom lokes, ehas oda kajso sikhaviben, hoj oda savoro avka majinlas te avel.

Šaj amenge phenes, andre savo foros džives, the save odoj ehin podminki pro dživipen?

Dživav andro foros Calpe andro them Alicante, ehin oda forocis maškar Valencia the Alicante. Ehin oda foros paš o moros the turistic-koforos, aľe lačho ehin, hoj ehin pašes ke Valencia the Alicante. Bešes andro motoris the vaš o 300 km sal andro Madrid, ta ehin oda lačhes,

ehin oda than, kaj pes džal the phirel. But man kada than zaujiminel, andre kada foros ehin bari skala, sava ehin bari energija the kerel lačhes pre manušeskeri vodi, kada foros ehin peskri vražba.

So užarehas andro Španělsko, the avlas tuke avri pro čačipen?

Jekhor, so užaravas, the kerđas pes avri, ehas, hoj mange adaj odočinava, chudava zor, doavava pre nevi inspiracija the kamavas te sikhľol španělsko čhib. Polokes man sikhľuvav, aľe dživav mange adaj, the džal oda kavka, sar majinel, ehin mange mištes.

Andre soste hine o Španěla aver sar o Čechi the Slovaka?

No, o Španěla hine flegmaticko narodos, save peske phenen, hoj so nakerena adaďives, kerena tajsa, ta furt phenen „maňana“, sar džan vareso te kerel. Hine manuša, save ňikhaj nasidären, nachan choľi, the džanen peske šukares te chal, dživen bašavibnaha, hine but jekheta-ne le bašavibnaha. Šaj phenav, hoj

perdal Slovaka the Čechi oda avka pro peršo than nane. Adaj ehin priorita o bašaviben, kheliben. Džanas, hoj o flamenco ehin narodno bašaviben, the kala kulturaha ehin thodo jekhetane calo Španělsko. Šaj phenav, hoj adaj dikhav the cikne čhaven, save pes oda sikhľon, the mange oda but pačisaľol.

Igor, so tuke andro Španělsko pačisaľol nekbuter?

Pro Španělsko mange pačisaľol ipen koda bašaviben, pašalipen the o džene. But mange adaj pačisaľol.

Savi phuv likerem sar tiro than?

Bizo miro than ehin Slovensko, the furt avela. Odoj man uliľom, odoj man hin familija. Odoj predžidilom miro dživipen the ehin man odoj pherdo prindžardune džene the pherdo džene, save šunen rado miro bašaviben. Ehin man odoj pherdo fanušika, the oda pes ňigda nadžal the phenel, hoj avela than pro svetos feder, abo aver, saves likerava sar

Pokračování na str. 5

miro than. O Slovensko hino miro than, the Španělsko hino miro suno, savo mange kamavas avri te kerel.

Pre savo ajsipen abo džaniben pro Španěla pes čudalines?

Pro peršo than oda ehin o bašaviben the športos. Ehin adaj bare fotbalisti. Andro Španělsko ehin jekh khatar nekbareder fotbalisten pro svetos. The tiž o foros Valencia hino foros, kaj dživen umelca, džal odoj te čujinel calí džanibnaskri energija khatar všeljako pašalipen. Ehin odoj sostar avri te kidel, the he sostar te chudel motivacija.

Sar tuke šmakinel španělsko chaben the save odoj ehin regijonalna specialiti?

Bizo, adaj ehin regijonalno specialita tapas the paella. Paella mange but šmakinel, the tiž o plodi khatar moros, vašoda hoj som vegetarijanos. Varekana mange dav vare-savi mači the he jandro, ale mas nachav vobec nisavo. Khatar mas ča mača. Kuchňa adaj ehin lači. Varesave veci mange adaj chibinen, save hine pre Slovensko, ale džal pes adaj oda te tavel. Ta e kuchňa adaj but lači.

Igor, sal manuš, savo dživel bašavibnaha, the likerel les jileha, sal produktivno umelcos. Save tut

andro Španělsko ehin plani andro bašaviben?

Te bi džanavas, hoj džanav čeporo španělski, the džanav man te dovakerel, the oda sig džanava, ta bi man kamavas te thovel jekhetane varesave umelcenca the producentenca. Kamavas bi vareso te skušinel, ale naužarav olestar nič. Adaj ehin o bašaviben but pharo, ehin adaj but kvalitna lavutara the šaj phenav, hoj ehin adaj phares pes te presikhavel, the nagondolinav mange, hoj bi man adaj varekana presikhavavas. Ale me kerav furt koda, so dikhav rado. Kerav he funky bašaviben, kerav he romano bašaviben, ta te bi oda thovavas jekhetane varesavenca, so keren flamenco štilos, ta bi oda vobec naavelas nalačhes. Ehin adaj flamenco kapeli, save bašaven flamenco, funky, salsa the džanen oda te thovel jekhetane kavka, hoj oda ehin lačhes. Andro tajsaskero bi oda kamavas te sikhľol the te anel maškar mire fanuška pre Slovensko the andro Čechi.

Hino španělsko bašaviben akorutno ko romano bašaviben? The sar but tuke ehin pre dzeka španělsko bašaviben?

O bašaviben ehin but akorutno, the khatar manuša džal te čujinel baro temperamentos. Giľaviben the

o šunde hine akorutne, save džan te čujinel khatar amare Roma. He te o tempos hino čeporo aver. K'á-mende ehin buter čardašis, adaj ehin čeporo latinskoamericko tempus. Adaj šundol kajso latino, ale furt adaj šundol oda temperamentos the rat, savo lendar džal. Me bi phenavas, hoj o Roma the o Španěla pes maškar peste likerem the gondolinav, hoj o lavutara he spevaka peske džanen te achalovel.

Save šunde, perdal tute, ehin le Španělen, na ča andro bašaviben?

O Španěla hine but jileskere, the hine he kajse cholamen. Kavka sar džanen te avel cicho, tiž džanen te sikhavel choli, te bi pes vareso ačhelas. Ale gondolinav mange, hoj oda kavka majinel te avel, o manuš bi andre peste namajinlas te mukhel pherdo šunde, o manuš majinel te sikhavel o šunde. O manuš mušinel te del avri o šunde, the e choli. Naphenavas bi, hoj bi o Španěla ehas chochade, hine kajse, hoj džanes, so lendar šaj užares.

So likerem o manuša, save adaj dživen?

Pal kada, so kadaj čujinav, ta peršo ehin perdal lende spokojno dživipen. Lengro džives ehin kajso, hoj tosara džan andre buti, duj'orendar, sar dochan, varesave sklepi phan-

den andre, the ehin len pauza. Dži pandž ori peske ačhaven, the palis džan pale andre buti. Rafi džan avri the sar imar phendom, dživen le bašavibnaha, le chabenaha. Talam, pal miro, len ehin kada sar priorita, the gondolinav, hoj hine vaš kada rado, hoj peske likerem kajso dživipen. Phenel pes, hoj o Španělsko ehin dujto than, kaj pes o manuša dodživen but berš. Peršo ehin o Japonsko the dujto ehin Španělsko. Adaj pes o džene dodživen he eňavardeš berš the ehin len adaj spokojno dživipen. Na sar amen, amen dživas čeporo hektickones the cholaras amen. Gondolinav, hoj adaj bajinen vaš kada, hoj lenge oda te likerel avri.

Zaujiminel man, sar tut o džene, save adaj dživen, maškar pes-te lile? Ehin tut imar varesave kamarata?

Andre kada foros, kaj dživav, the kaj man o džene čeporo prindžaren the zaregistrinde man, ta hine ke mande but manušne, he te džanen, hoj nadžanav lengri čhib, ta hine manušne. Džanen manca te vakerel, sar te bi mange šegetinenas. Ehin man adaj mek kamarata khatar Slovensko, na khatar kada foros, ale 20 km adarig, andro Ponte Verde. Andro aver foros man ehin aver kamaratos. Španělska kamarata man mek

nane, vašoda hoj lenca mek nadžanav дума te del andre španělsko čhib, ale džanav, hoj te bi džanavas te vakerel španělski, ta mange adaj sig rakhava kamarata.

Igor, ehin tut vareso pro jilo, so bi kamehas te phenel amare dženege, save ginen?

Kamav savore dženege te vinšinel but sasťipen the but kamiben the te vinšinel lenge, hoj pes lenge, kavka sar mange, te keren avri o sune. Te aven birušakere the te paťan peske, vašoda hoj niko vaš lenge nič nakerela. Oda znameňinel, hoj nisavo suno vaš tuke niko nadživela, aňi les tuke avri nakerla, ča tu korkoro. Ča tu korkoro džaneha te kerel tiro dživipen aver, the oleha tuke te kerel avri tiro suno. He te aveha pale chochado, jekhvar tuke perela pre gođi, hoj andre tute paťahas the nachochavehas tuke, vašoda hoj kerdal, so kamehas te kerel. The vašoda vinšinav savore dženege, saven ehin peskro suno, hoj les te nanašaven the te paťan. Vašoda hoj o manuš mušinel te začinzel ke peste the nígda te napafal avrenge, hoj oda vaš leste kerna jon, the hoj leske vareko andre kada šegetinla. Vinšinav le dženege, hoj te dživen peskro suno, te aven bachtale the saste. Pafikerav.

phučelas e Veronika Kačová

Mysticko-realistický příběh

Děsivá cesta vlakem

Je přesně 11.24 hodin, čtvrtek 5. října 2023. Čekáme na hlavním nádraží ve městě Gdaňsk na vlak do Bohumína a domů. Nejsme sami, kdo čeká na spoje, které nás bezpečně dovezou domů, je nás víc. Vlak má zpoždění 20 minut, a tak si sednu na lavičku a koukám všude kolem. Cítím z lidí nervozitu a kolem nás nějakou divnou energii. Říkám si, že je to asi počasím, protože začalo pršet a samozřejmě lidé jsou nervózní kvůli zpoždění vlaku. Rozpršelo se, tak jsme se schovali a nezbývalo nám nic jiného než čekat, kdy nám vlak pojede. Mezitím se kolem nádraží slétlo několik holubic. Na nádraží je zákaz krmení ptáků, ale lidé házeli drobků pečiva na zem. Ptáci neotáleli a sezobali každý drobek, který uviděli. Ale zvláštní bylo to, že se pořád vraceli na místo, kde jsem seděla já. I přesto, že jsem je chtěla odhánět, zůstávali. Sedím, koukám na ně a jedna z holubiček šla ke mně blíž a její malý zobáček jako by něco mluvil. Jako by se mi snažila něco říct a nechtěla odletět... Fascinovala mě. Mezitím jsme se dozvěděli, že vlak nabral další zpoždění. Čekali jsme už víc jak dvě hodiny a vlak stále nikde. Po dvou a půl hodině se dozvídáme, že vlak, který měl přijet z města Gdyně, měl dopravní nehodu. Srazily se tam vlaky. Osobní vlak s rychlíkem. Oprava na trati a čtyři lidé zranění. V rozhlasu na nádraží se cestujícím omlouvali za komplikace. Všude kolem byl cítit chaos a napětí. Byla jsem vyčerpaná a byla mi zima, přála jsem si být už doma. Sledovali jsme vlaky na našem nástupišti a já si všimla, že čísla vlaků

měla buď samé 1 nebo 2. Tato čísla symbolizují ochranu. Uvnitř sebe jsem cítila, že se něco podivného děje a ještě určitě bude dít. Nechtěla jsem být ve stresu, ale trochu z toho všeho popravdě i byla. Po třech hodinách přijel náš spoj a z nástupiště číslo 2 vlakem InterCity jsme jeli do Bohumína. Oddychli jsme si a byli jsme rádi, že jedeme. Seděli jsme v kupé v prvním vagonu, naproti mně seděl můj mladší bratr a po jeho pravé ruce seděl člověk, který mě svou negativní náladou strašně odpuzoval. Pořád mluvil o Rusku, válce a dalších negativních zprávách. Já to nemohla dál poslouchat a velmi důrazně jsem mu řekla, ať s tím okamžitě přestane, že je toxický a svým chováním odpuzuje druhé lidi kolem. Otočila jsem se, abych měla pohled ven z okna a na dvě hodiny usnula. Když jsem se probudila a sundala sluchátka z uší, bylo něco jinak. Vlak jel neskutečnou děsivou rychlostí, nikdy jsem tak rychle

vlakem nejela. Asi ve třetím vagonu bylo slyšet, jak se mezi sebou dohádují nějaký muž se ženou. Bavili se polsky a jejich agresivní řev prostupoval celým vlakem. Jejich hlasy ve mně vzbuzovaly strach. Jeden z Poláků, který byl zřejmě pod vlivem nějaké látky, prošel přes naše kupé na WC a agresivním pohledem pohlédl na mého bratra a na toho negativního chlapa, který seděl naproti mně a o kterém se ani raději nebudu rozepisovat. Věřte tomu, že nechybělo moc a mohlo dojít k potyčce. Stále dokola jsem spolucestujícím říkala, ať koukají jinam, ať na sebe zbytečně neupozorňují. Ve stísněném prostoru jsme jeli několik hodin. Bylo to nekonečné. Nikdo z vlaku asi nepostřehl, že jsme se ocitli v extrémní situaci. Vlak stále nabíral rychlost. Bylo pozdě večer a my věděli, že vlak z Bohumína domů nestihneme. Asi po půl hodině někdo z cestujících zatáhl za záchranou brzdu. Byl to šok. Od průvodčí

jsme se dozvěděli, že to udělal nějaký Ukrajinec. Umíte si představit, že se vám v extrémní rychlosti zastaví vlak? Náraz a pak tma a všude kolem řev. Cestující byli v šoku. Nikdo z nás nevěděl, co bude následovat. Ocitli jsme se v okamžiku zoufalství. Možná bych to popsala, že se všem v hlavě honily myšlenky, že to může být poslední den v životě. Cítila jsem, že všude kolem vlaku jsou nějaké temné bytosti, které celou situaci ovládají a v ten moment se mi začalo špatně dýchat. Cestující začali křičet a všude kolem byl cítit cigaretový kouř. Lidé kouřili, protože byli ve stresu. Začala jsem se modlit a prosit o ochranu. Slovy to neumím ani popsat, co se mi dělo v těle a v hlavě. Byl to vnitřní boj mezi temnotou a světlem. Někdo chtěl, ať věřím temnotě a vzdám se života. Asi po dvaceti minutách se vlak opět rozjel a já jen počítala hodiny, kdy budeme konečně v Bohumíně. Už jsem ani nepřemýšlela, jestli stihneme vlak domů, důležitější bylo dostat se na hlavní nádraží v Bohumíně. Vlak stejně dál nepokračoval. Po nějaké době byly moje modlitby a prosby ke všem bytostem světa vyslyšeny. Můj tlukot srdce nepřestával znít. Ve 23.00 vlak zastavil na hlavním nádraží v Bohumíně. Ostatní cestující, kteří cestovali do Vídně, si museli zajistit nějaký hotel nebo jet nějakým náhradním vlakem. Měli jsme za sebou celkem osm hodin extrémní jízdy, ve vlaku, kde vládly v ten den velmi negativní vibrační energie a bytosti. Rychle jsme z toho zlého vlaku vystoupili a přijelo pro nás auto, které nás díky

bohu bezpečně odvezlo domů. Cestou v autě nikdo z mých kamarádů nepromluvil.

Jsou dvě hodiny ráno a já nedokážu usnout, mám to všechno před očima. Moje tělo a psychika jsou ve stresu, ale na druhou stranu cítím veliké požehnání, že na nás někdo ze shora dohlížel. Měli jsme velkou ochranu. Bála jsem se, ale díky bohu jsme přežili, jen moje nervová soustava dostala zabrat. Život je stále se prohlubující poznávání a objevování toho, kdo jsme.

Milí čtenáři, za celý svůj život, kdy jsem mnoho let cestovala vlakem, se mi žádná taková podobná událost nestala. Měla jsem ráda cestování vlakem, naježdila jsem mnoho kilometrů, ale od této chvíle jsem změnila svůj postoj. Vůbec jsem nečekala, že se situace takovým způsobem může zkomplikovat, že vám to vezme tolik energie a naprosto vás to na několik dní vyčerpá. Můžu vám upřímně říct, že mi to ovlivnilo život. Tento hluboký zážitek mi ukázal, jak vnímat svět v nové perspektivě a uvědomit si, jaké je v něm moje místo. Ocitnout se v kritické situaci, kdy nevíte, co se děje, jste v cizí zemi a napadají vás myšlenky, že jste blízko smrti, je jako boj o život. Napadá mě, co když to byla zkouška, co když může přijít něco horšího? Člověk nemůže být nikdy připravený, ale může se připravit na to nepodléhat temným myšlenkám, ale probudit v sobě světlo. Proto přeji všem cestujícím a řidičům vlakových i automobilových zařízení na cestách šťastnou cestu.

Veronika Kačová

Adadživeskre avlune phure daja...

„Servus, jaj, me som lošali, hoj tut dikhav, avaha phure daja!“ restom man mira lacha pajtaškiňaha. Ale sar dikhav, joj nane ajsi rado sar me, hoj ave-la baba. Hiňi aver, namištes avri dičhol, tel o jakha bare flaki, nane aňi šukares urđi, no namištes pre late te dikhel.

„Hi, avaha babi, ale...“

„Tu nalošanes?“

„Hi, lošanav, ale na avka sar tu...“

„So pes kerđa? Vareso namištes? Abo vareko muľa andal e fajta?“

„Na, man imar nane nisavi fajta, mange ačhile čak o starosfa, the baro somorutšagos. Te tuke kampav te phenel čačo, nakamav imar te dživel...“

„S’odava vakeres? Nakames te dživel? Imar phen, so pes kerel!“

„O Jirkas man mukhľa, geľa ke late, ke terňi piraňi, hin odoj imar calo kurko, ke lubňi...“ phenel, the kezdinel te rovel.

„Eva, av, naterđuvaha pro drom, džas ke kavarna, odoj bešaha, the tu mange savoro phenaha, hi?“

Liňom la tel e khak, the džas te bešel. Mangľom kava the e soda. Joj khoskerel o muj le apsendar, ačhiľa te rovel. Hin adaj dosta manuša, šukar đives, o kham švicinel, feder pes avka dumazinel, sar pro drom. Hin mange pre late pharones, ale nadav lake te dikhel, mušinav la te del godi, kaj te ačhol pal o rom te rovkereľ.

„Evka, pij e kava, the vaker. No ale, me tuke nadav čačo, hoj imar nakames te dživel, sar šaj avka phenes? Avela ke tute nevo iletos, tira čha hin andro per cikno iletoro, džanes, s’odava hin? Le cikneske tut kampela, sar baba. Me som igen rado, la borake nadav nič te kerel, cinkerať lake lače chabena, kaj te avel sasto o cikno...“

„Tuke hin mištes. Me ačhiľom korkori le čhaveha, hin leske dešupandž berš, the nane leha modo...“

„Fetinel?“

„Na, ale cali rat hin avri, avel khere rataha, nadel peske te phenel, nabinav leha. Sar avela avri andal e škola, nadžanav, kaj džala, te študinel nakamel. Leskero dad peske kerel lačhipen, chinel pro čhavo...“

„Eva, duminav, hoj ulahas lačhes, te na jov dikhelas, sar tut trapines, sar rovkeres, vaš leske odava nane mištes, oda leske nane jekh...“

„Tuke pes oda phenel, ale...“

„Me tuke phenava, hoj sakoneske pro svetos hin ajse starosfa, ale mušinel o manuš preku te lidžal. Dikh, mange muľa miri dajori, odava hin bari žaľa, bari dukh pro jilo. Me vaš o murš odava nakeravas, ajso somorutšagos, me bi chinavas pro murš. Tu natromas tut avka te trapinel, chudeha ajse stresí the baro nasvalipen, odava šoha vaš o murš...“

„Ale man igen dukhal pal leste o jilo, našťik chav, nasovav, našťik mange zvikiňinav. Ajci tranda berš jekhetane, mindig džahas jekhetane, me...“

„Me džanav, hoj odava nane asaben, ale mušines preku te lidžal. Oda va nane meriben, čak tiro rom diliňaliľa andre terňi džuvľi. O murša, sar hin len jepašel berš, duminav, hoj šaj birinen te sovel le terne džuvľenca, sikra avri likerem, no palis avel o kolapsos, the nadžal te sovel terňa čaha! Palis kamen pale ke romňi...“

„Me les liňomas pale...“

„Tu sal diliňi! Me les naliňomas, aňi andro bitos les namukhľomas te džal!“

„The so kampav te kerel?“

„So kampes te kerel? Me tuke phenava, de tut andro porjadkos, o uraviben nek hin avresar, dža le balenca, ker porjadkos, nek sal šukar baba. Le čhaveha but vaker, the ma rovker angle leste, nek dikhel, hoj sal lošali ko ciknoro, so avela la čha, hoj aveha mištes baba. Sikhav anglo čhavo, sar tut lošanes pro iletos, dikheha, hoj the jov avela feder.“

Asandila sikra, the čulo lakre čhama ačhile lole, som rado, hoj man šunel... Amari bori amenge dela ciknores, imar hin andre špitala, the amaro čhavo hin laha. The me le romeħa džas ke špitala.

„Dikh okodoj, nane oda tiri pajtaškiňa?“ phenel miro rom, sar džas pal o drom. Joj hiňi, ale varesavi aver, šukar hiňi, čišľiľa, sar lake finom džal, s’odava? Avľa ke late pale lakero rom, hoj hiňi ajsi? Som rado, hoj man šunelas.

„Servus, Evka, džas andre špitala?“

„Hi, the tumen?“

„Hi. Dičhos igen šukar avri, so pes kerđa?“

„Nič but, čak šundom tut, čišľiľom deš kilo...“

„Igen tuke džal, som rado...“

„Lošanav, avela amen čhavoro, the tumen?“

„Amen avela čhajori. Imar odoj hine dosta but, amaro čhavo, ko džanel, te na tele perela, ha, ha...“

„Ma dara, avri likerela, sako murš avri likerel. The miro rom užarel ciknes, ola terňaha! Pisinel mange pro telefonos, ačhiľam pajtaša, odava hin, so? Ha, ha.“

„Odava hin finom, the nakamel ke tute pale?“

„Na, ale me les imar nakamlomas pre nisoste pro svetos. Mušinav te del briga pro čhavo, the avava lačhi baba. Imar igen lošanav, the tu, na?“

„Igen!“ phenav lake, the som igen rado, hoj pes zmeňinda ko feder. Hoj imar nacerpinel pal o rom, lošanel ko cikno. The me oleske tiž lošanav, avaha finom babi...

Irena Eliášová

Smutné narozeniny

(skutečná událost z roku 1962)

Příběh, který chci psát, se možná nebude zdát tak krutý a zlý, protože v dnešní době se dějí ještě horší věci. Vraždy, násilnosti a horory, které dávají v televizi, kruté vraždy dětí a hrůzné činy, co dokáží lidi, to je dnes normální, ale za mých dětských let to bylo jiné. Nebyla televize, dětství bylo krásné a škola pro nás byla vším, ve škole jsme se dozvěděli vše, co bylo potřebné. Proto ta událost, kterou jsem zažila na vlastní oči, se mnou otřásla a vryla se mi navždy do paměti.

Bylo mi devět roků, bydleli jsme na vesnici v jižních Čechách, ve Štip-toni. Byla to docela malá dědina a školu jsme měli dost daleko, až v Nových Hradech. Chodila jsem s mojí kamarádkou Hankou do třetí třídy, Hanka s rodiči bydlela kousek od nás. Na velké louce měli dům, těžcí sedláci, měli krávy a všechna domácí zvířata, máma si od nich kupovala máslo, když potřebovala. Byla to česká rodina a měli hodně dětí, jako my. Jejich maminka byla moc hezká, měla krásné blondaté dlouhé vlasy a překrásně modré oči. Hanička byla celá máma, taky tak hezká, smáli se nám ve škole spolužáci, že jsme dvojčata, já černá a Hanka bílá, ale nám to nevadilo. My jsme se měly rády a rozuměly jsme si.

„Irenko, půjdeš se mnou k nám rovnou ze školy?“ ptá se mě Hanka.

„No jasně, já to řekla ráno mámě, že přijdu později, že jdu k vám na tvoje narozky...“

„Tak jo, máma mi upekla dort, to bude dobrota...“

„Už se moc těším, ha, ha.“

Opravdu jsem se těšila a mám pro Hanku i dáreček. Radostně jsme se vydaly k nim. Cestou si vyprávíme a plánujeme, co všechno budeme dělat a kam půjdeme po oslavě ven, je červen a sluníčko krásně hřeje. Mám radost, ale nevím, jestli se ostatním u nich doma bude líbit, že jdu k nim. Přeci oni jsou gádže a nemusí mě mít rádi, no, uvidím, třeba se mylím.

„Hanko, tak daleko máme tu školu, a vy bydlíte ještě dál než my...“

„Nestěžuj si, za chvíli tam budeme...“

„Opravdu je to daleko...“

„Já vím, ale to chodíme každý den, nebo...“

„Nediv se, těším se na ten dort!“

„Irenko, vám vaše máma nepeče dort?“

„Ne, spíš koláče, dortík je lepší.“

Pomalů se blížíme k jejich domu, konečně. Ale co se to děje? Dolů kopcem běží její bratr a mává na nás. Začaly jsme s Hankou utíkat. Její bratr, je mu asi patnáct roků, na nás volá:

„Nechodte dovnitř, já utíkám pro doktora. Počkejte na mě venku na dvoře!“

„Panebože, co se stalo? Irenko, můj táta je moc žárlivý na mámu, mám strach!“

Shodily jsme tašky na zem a utíkáme k nim. Běžíme o závod, taky jsem dostala strach. Všechny děti pláčou a vriskají, Hanka a já jdeme do kuchyně. Panebože! Její krásná

maminka leží na podlaze celá v krvi, vedle ní je na podlaze velká sekera, taky zakrvácená. Já se celá chvěju a nemůžu ani dýchat. Ani slovo nemůžu říct, jen koukám a nedýchám strachy.

„Kdo jí to udělal?“ ptá se plačící Hanka svých sourozenců.

„Táta, hádali se zase...“ řekl jí její bratr, taky uplakaný a vystrašený. Jejich maminka leží na zemi a nedýchá, asi je mrtvá...

Já tadý nemůžu být, vyrazila jsem ze dveří ven, vzala jsem si tašku a utíkám domů. Je mi hrozně líto té maminky, moje srdce tluče tak silně, až ho slyším.

„Mamií, mamií, prosím tě, rychle...“

„Co se stalo, zlato?“

„Maminko moje, prosím tě, nežrlí náš táta...?“

„Proboha, co to meleš?“ Máma mi utírá slzy a koktá strachy. „Co se ti stalo, někdo ti ublížil?“

„Maminko moje, ne, mně ne, ale Hanky máma je mrtvá, leží na podlaze a je celá od krve...“

„Panebože, kdo...“

„Děti říkaly, že jejich tatínek, a vedle ní leží zkrvavená sekera...“

„Ježíši Kriste, pojď, umyju tě a nebreč, neboj se, už jsi doma...“

„Mami, Hanky máma je mrtvá, a ona má narozeniny, to víš...“

„Počkej, uklidni se a mluv pomalu, není ti moc rozumět...“

„Maminko, prosím tě, neháďte se s tátou, já se moc bojím, abyste si...“

„Ale to víš, že ne, neměj strach...“

„Já mám, já to viděla a nevím...“

„Tak dost, ještě onemocníš, uklidni se a sedni si, já ti něco...“

„Já nechci nic, jen mi dej napít...“

„Hned, chceš žlutou nebo červenou limonádu?“

„Červenou ne, už nikdy, dej mi žlutou!“

Moje maminka má asi taky strach, už nebudu plakat, ale nejde mi to zastavit.

„Na, zlato, napij se a přestaň plakat...“

„Nejde mi to přestat, mami, co to je žárlivost?“

„To se těžko vysvětluje, no, někdy se to stává mezi rodiči, že se pohádají, a žárlivost, to je, když se jeden bojí o druhého...“

„Že mu ublíží?“

„No taky, ale to se muž bojí o svou manželku, že odejde za jiným mužem...“

„O tebe se tatínek nebojí?“

„Ne, na takové věci nemyslí, ještě jsi malá...“

„Na to nikdy nezapomenu, i když jsem malá...“

„Víš co, holčičko? Já ti ustelu a ty půjdeš do postele, prospíš tu špatnou a zlou věc...“

„A usnu?“

„Usneš, neboj, dám ti prášek a bude ti líp, zítra do školy nepůjdeš, já tě omluvím,“ řekla máma a usmála se.

Budu moc hodná, aby se naši nehádali, aby se nám nic nestalo. Spolkla jsem lék a usnula.

Ráno se vzbudím a nikde nikdo.

„Mamií...“ křičím na mámu.

Celou noc jsem spala a všichni jsou pryč. Moji sourozenci jsou ve škole, a máma? Co se stalo? Jdu ven a na dvoře je máma a sousedka od vedle z domu, povídají si.

„Mami, kde jsi byla?“

„Už jsme se probudili? No vidíš, už je ti líp, že?“

„Ano, ale nezapomněla jsem. Nevíš, co Hanka?“

Sousedka se rozloučila s mámou a šly jsme dovnitř.

„No, teď mi říkala sousedka, jak je to s tou rodinou...“

„Hanka šla do školy...?“

„Ne, zlato, Hanku a ostatní děti odvezli do dětského domova a otce zavřeli do vězení...“

Já jsem se rozplakala. Neuvidím už nikdy Hanku, je mi to moc líto. Ani dáreček jsem jí nedala...

„Holčičko, neplakej, tam jí bude dobře...“

„Nebude jí nikdy dobře, mami, nemá maminku ani tatínka a já jí nedala ani dáreček k narozeninám. Moje nejlepší kamarádka, už ji nebudu mít...“

„Alo jo, můžete si psát a je možné ji i navštívit, dáreček jí můžeš dát...“

„Už nebude nikdy slavit narozeniny, má moc smutnou vzpomínku, je mi to moc líto...“

„Časem všechno přejde, uvidíš, na všechno zapomeneš a všechno přebolí. Na všechno je čas, ale musíme vydržet...“

„Já vím, mami, ale bude mi moc smutno ve škole bez Hanky...“

„Poslouchej holčičko, ještě dva měsíce, potom budou dožínky a my se vrátíme domů na Slovensko a tam máš taky kamarádky. A s Haničkou si můžete psát...“

„A dáreček jí pošlu poštou, že?“

„Ano a už si nedělej starosti. Zítra půjdeš do školy a musíš být silná, nesmíš před spolužáky ukázat, že jsi nějaký slaboch. Naopak ukážeš jim, jak jsi silná velká holka, ano?“

„Ano, mami.“

Sedla jsem k oknu a koukám na dům, kde bydlela Hanka se svojí rodinou. I ten dům je dneska moc smutný...

Irena Eliášová

Somorutno ulipnaskero d'ives

(čačikano vakeriben andal o berš 1962)

Leperiben, so akaňik pisinava, nadičhola ajso igen bibachtalo, bo adadives pes keren bibachtalipena bareder, sar kana me somas cikni čhajori. Adadives hin but murdarien, baro bibacht svetos, dikhas andre televizija o horori. No akor odava nasas, aňi e televizija, sas čak vaš amenge e škola, odoy savoro džanahas, so kampelas te džanel. The vašoda odava, so me preku džidilom pre mire jakha, sas vaš mange igen baro bibachtalipen, so šoha nabis-terav pre miro iletos.

Sas mange eňa berš, the dživahas andro Čechi, andro jekh gav, so pes vičinelas Štiptoňa. Sas odava ajso cikno gavoro, the andre škola phirahas dur, andro foros Nové Hradý. Phirahas mira pajtaškiňaha, lakero nav sas Hanka, andre trito trjeda jekhetane. Jon bešenás sikra dureder khatar amende, pre bari pažiťa. Jon sas gadže, the bare chulaja, len sas savore kheratune zveri, the gumňa, miri daj lendar cinelas čhil, kana kampelas. Jon sas bari fajta, sas len but čhavore, sar amen. La Hankakeri daj sas igen šukar, sas la bare šarga bala, the igen šukar kike jakha. E Hanka sas pre daj, the joj sas ajsi šukar, andre škola amen- dar o čhavore asanas, hoj sam dvo- jňički, jekh parňi, the dujto kaľi. Amenge odava sas jekh, amen amen kamahas sar kamaratki.

„Irenka, džaha manca andal e škola k'amende?“ phučel mandar e Hanka.

„Hi, me phendom la dake, hoj avava khere nasigeder, bo džav ke tute pro ulipnaskero d'ives...“

„Hi, mištes, miri daj mange pekla e torta, odava avela lačhipen...“

„Imar igen lošanav, ha, ha.“

Čačes lošanavas, pal o drom dumazinas, kaj džaha pal e hošfina, so keraha, bo hin šukar d'ives, hin junos, the finom tatipen, o khamoro mištes tafarel. Lošanav, no duminav, te man kamena ke peste. Jon hine gadže, no talam avela mištes, dikhava.

„Hanka, avka dur hin e škola, the tumen mek dureder bešen khatar amende...“

„Ma vaker furt, tel e perca imar avaha k'amende...“

„Čačes hin odava dur...“

„Me džanav, so naphiras sako d'ives, abo...“

„Me igen lošanav pre torta!“

„Irenka, tumari daj napekel torta?“

„Na, čak o kolači, aľe e tortička hin feder.“

Polokones imar sam paš lengero kher, aľe s'odava? Lakero phral, talam hin leske dešupandž berš, denašel tele pal o kopcos, le vastenca kivilin pre amende, the bare hango- ha pre amende vičinel.

„Ma džan andre, me džav pal o dochtoris. Užaren pre mande pre dvora!“

„Joj, miro Del, s'odava pes ker- da? Irenka, miro dad hin igen tho- vaduno pre daj, darav!“

Čhidam o taški pre phuv, the denašas ko kher. Igen denašas, the me chudav e dar. Avas andro kher la Hankaha, the adaj savore čhavore keren bari vika, igen roven! Joj, miro gulo Del! Lakeri šukar dajori pašľol pre phuv andro rat, the cali hiňi ratvaľi, paš late hin tiš o tover, čupa rat. Me andre dar našťik phur- dav, aňi lavoro mandar nadžal. Bari dar man chudľa, cali man trasi- nav.

„Ko lake odava kerďa?“ e Hanka rovel the phučel le čhavorendar.

„O dad, pale pes peľinenas...“ phenel lakero phral.

Lengeri daj pašľol pre phuv, the naphurdel, talam hin muľi...

Me adaj našťik avav, džav avri, lav mange e taška, the denašav khere. Igen darav, miro jilo igen mareľ, avka zorales, hoj les šunav.

„Mamóóó, mamóóó, prosinav tut, sigeder...“

„So pes kerel?“

„Mamočko miri, amaro dad nane thovaduno...“

„Vaš o gulo Del, s'oda vakeres?“ E daj mange khoskerel o apsa, the daral. „So pes tuke ačhilä? Vareko ke tute hin bibacht...?“

„Mamo, na, mange nič, aľe la Hankakeri daj pašľol pre phuv, the hiňi samo rat...“

„Jaj, miro Del, ko...“

„La Hankakere pheňa phenen, hoj lengero dad, pre phuv hin the o tover, calo ratvalo...“

„Jaj, Ježiš Kristus, av, thovava tiro muj, ma dara, imar sal khere...“

„Mamo, la Hankakeri daj muľa, the lake hin o ulipnaskero d'ives, odava džanes...“

„Užar, ačh spokojno, nadžanav, so phenes, vaker polokones...“

„Mamočko, napelinen tumen le dadeha? Te na tumenge vareso...“

„Aľe na, ma dara tut...“

„Man hin dar, me odava dikhľom, nadžanav...“

„Imar dosta! Ačh preku, bo nasaľoha, beš tuke, the me tuke vare- so...“

„Me nakamav nič, čak de man te pijel...“

„Kames šargo abo loľi limona- da?“

„Loľi šoha napijava, de mange šargo!“

Miri dajori talam tiž daral, imar narovava, aľe nadžal mange te ačľol.

„Le, miri čhaj, pij, the ačh preku te rovel...“

„Nadžal mange te ačľol te rovel, mamo, s'odava hin thovaviben?“

„Odava pes pharones phenel, no odava pes maškar e daj o dad kerel o peľiben, the o thovaviben, odava hin, kana o murš daral vaš e romňi, hoj...“

„Hoj pes marena?“

„The oda, aľe o murš daral vaš e romňi, hoj kamela avre muršes...“

„Vaš tuke o dad nadaral?“

„Na, pre ajse veci ma dumin, mek sal cikňi...“

„Šoha nabisterava, the kana som cikňi...“

„Džanes so, mri čhajori? Me tuke kerava o haďos, the tu presoveha odi erďavi veca...“

„The zasovava?“

„Soveha, dava tuke o praškos, the avela tuke feder. Tajsa andre škola namušines te džal, me pisi- nava la učiteľkake,“ phenel e daj, the asandila sikra.

Me avava igen lačhi, kaj pes vare- so naačľol amenge. Pijľom o praškos, the zasuoľom.

Tosara ušľav, the andro kher ňiko.

„Mamóóó...“ vičinav.

Me zasuoľom, the o phrala the o pheňa gele andre škola, the e daj nane khere. Jaj, so pes kerel? Džav avri pre dvora, odoy e daj vakerel la gadžijaha.

„Mamo, kaj salas?“

„No, imar ušľilal? Hin tuke fe- der?“

„Hi, aľe nadžanes, so hin la Han- kaha, geľa andre škola?“

E gadži geľa het, the me la daha geľam andro kher k'amende.

„Na, somnakaj miro, la Hanka, the savore čhavoren line andro ča- vorikano kher, the le dades line and- re bertena...“

Me chudľom igen te rovel, šoha nadikhava la Hanka. The aňi lake nadiňom o darkos...

„Miri čhaj, ma rov, odoy lake ave- la mištes...“

„Naela lake šoha mištes, imar la nane dajori, aňi dad, the me lake aňi nadiňom o darkos, imar naela man kamaratka...“

„Aľe hi, odoy šaj tumenge pisi- nen, the tiž šaj džas pal late, the o darkos šaj lake des...“

„Imar šoha nakerela hošfina pro ulipnaskero d'ives, hin lake andro šero igen somorutno leperišagos, hin mange igen pharones...“

„Časoha sa preku džala, mušines avri te likerel, pre savoreste bistere- ha. Savoro predukhala...“

„Me džanav, mamo, aľe mange avela igen somorutno bije Hanka...“

„Šun adaj, miri čhaj, mek duj čhon, the amen džaha khere, pre Slovensko, the odoy hin tut pajtaški- ňi. The la Hankaha šaj tuke pisi- nes...“

„O darkos šaj bičhavava la pošta- ha?“

„Hi, the imar tuke ma ker staro- sťa. Tajsa džas andre škola, the mu- šines te avel zorali, te na pre tute dikhen o čhavore, hoj sal sar cikňi čhajori. Na avka, sikhav savoreng- e, hoj sal bari zorali romaňi čhajori, sikhaveha lenge, savi sal zorali?“

„Hi, mamo.“

Bešav paš e blaka, hin mange igen somorutno. Dikhav andal e blaka pro kher, kaj bešelas e Hanka la fajtaha. The o kher dičľol somo- rutno...

Irena Eliášová

Dnešní nastávající babičky...

„Ahoj, já, to jsem ráda, že jsem tě potkala, budeme babičky!“ zdravím svo- ji dobrou kamarádku. Ale ona, koukám, není tak šťastnou nastávající babič- kou jako já. Nevypadá moc dobře, neupravená, kruhy pod očima, jedním slo- vem, nevypadá dobře.

„Ahoj, jo, budeme babičkami, ale...“

„Co, ty nemáš radost?“

„Ale mám, jenomže ne jak ty...“

„Co se ti stalo? Něco v rodině? Nějaké neštěstí?“

„Já už rodinu nemám, už mi zbyly jen starosti a smutek. Abych ti řekla pravdu, já nemám chuť ani žít...“

„Co to meleš? Co se stalo, nemáš chuť žít? Mluv!“

„Jirka mě opustil, odstěhoval se minulý týden k té děvce...“ říká a začala plakat.

„Evo, pojď, sedneme si tamhle v zahradní kavárně, nebudeme stát na ces- tě, a ty mi všechno řekneš.“

Vzala jsem ji v podpaždí a jdeme si sednout. Objednala jsem kávu a sodov- ku. Poutírala si obličej a přestala plakat. Je tu dost lidí, je krásné odpoledne, slunečný den a člověk si rád odpočine při kávě. Je mi jí líto, ale já ji nemůžu li- tovat, naopak, musím ji trochu povzbudit.

„Evko, vypij si kávu a povídej. Ale já ti musím odporovat, to, jak jsi říkala, že nemáš chuť žít, to neberu! Přeci čekáš nový život! Tvoje dcera má v bříšku miminko, které tě bude potřebovat, nemyslíš na to? Já se ohromně těším, ani nevíš, jak! Nenechám snachu nic těžkého dělat, vše za ni udělám a kupuju jí samé ovoce a zeleninku, aby porodila zdravé mimčo...“

„Ty se máš, ale mně to nejde. Já zůstala úplně sama s klukem, je mu pat- náct a mám jenom samé starosti s ním. Dělá problémy a já s ním nehnu...“

„Snad nezačal fetovat?“

„Doufám, že ne, ale chodí mi nad ránem domů. Až vyjde devítku, nevím, kam půjde studovat, on nechce nikam, není s ním možné vyjít. A jeho otec si užívá a kašle na něj...“

„Evi, bylo by dobré, kdybys nedávala najevo, jak se trápíš. On to vidí, a my- slím si, že mu to není jedno, neukazuj před ním svoji bolest, to není dobré...“

„Tobě se to řekne, ale...“

„Já ti řeknu, že každý máme starosti, nejsi sama na světě, ale musí se pře- konat. Nesmíš podléhat takovým psychickým stavům, na světě jsou horší věci než to, že opustí muž ženu. My jsme pochovali maminku, a to je velká bolest. Já bych se vykašlala na nějakého chlapa, abych se hroutila a stresova- la, to v žádném případě...“

„Ale mě bolí za ním srdce, nemůžu ani spát, ani jíst, nelze si zvyknout na samotu bez něj. Třicet roků jsme spolu žili a všude jsme chodili spolu, já...“

„Vím, že to není sranda, ale musíš se s tím vyrovnat. To není smrt, to jen tvůj chlap se zbláznil. Není sám, spousta chlapů, jak se jim blíží padesátka, si myslí, že ještě můžou s mladou ženou obcovat, ale není to pravda. To jenom chvíli mohou, pak nastane kolaps a chlap je vyřízený, co se týče postele, chá- peš? Potom se na ně ty mladé ženy vykašlou a oni se vracejí ke svým ženám...“

„Já bych ho přijala zpátky...“

„Ty jsi ale pitomá! To já bych ho nikdy nepřijala, ani bych ho nepustila do bytu!“

„A co mám teď dělat podle tebe?“

„Co máš dělat? Dej se do pořádku, změň šatstvo, zajdi ke kadeřnici, tro- chu se dej upravit a věnuj se synovi. Změň taktiku, neplač před ním a snaž se být veselá, vždyť čekáte miminko, to je velká radost. Dej pocítit synovi, jak se těšíš na stvořeníčko od dcery a jaká budeš prima babička. Uvidíš, že i syn se trochu změní k lepšímu. Vykašli se na chlapa, který neví, co dělá, však on bude litovat!“

Pousmála se a trochu se začervenala, já jen doufám, že se nezblázní a po- slechne moji radu...

Moje snacha nám porodí naše vnouče. Těšíme se a jdeme s manželem do nemocnice. Počkáme tam, než porodí, náš syn tam je s ní u porodu.

„Koukej, není to ta tvoje kamarádka Eva?“ upozornil mě manžel. Ano, je, ale je fešná, pane jo, zhubla, vypadá moc hezky a mladě. Vidím, že poslechla mou radu, anebo se její manžel vrátil k ní?

„Ahoj, Evičko, jdeš do porodnice?“

„Jo, vy taky?“

„Ano. Vypadáš moc hezky, co se stalo?“

„Nic moc, ale poslechla jsem tvoji radu, zhubla jsem deset kilo...“

„A moc ti to sluší, jsem ráda...“

„Těšíš se, budu mít vnuka a vy?“

„My holku. Mám nesmírnou radost, ale už jsou tam v porodnici dost dlou- ho, kdo ví, jestli náš syn vydrží a nezkolabuje, ha, ha...“

„Neboj, vydrží, každý chlap to snese. Jo, můj bývalý taky čeká miminko, s tou mladou! Píše mi esemesky, stali jsme se dobrými kamarády, to je, co? Ha, ha.“

„To je prima, ale nechce se vracet k tobě?“

„Ne, zatím ne. Ale já bych ho už nechtěla ani za nic. Musím dbát na kluka a budu moc hodná babička. Už se na to moc těším, ty taky, ne?“

„Jasný!“ odpověděla jsem jí a jsem moc ráda, že se změnila k dobrému. Že už netrpí za mužem a těší se na miminko. Moc jí to sluší, mně to dělá radost, budeme prima babičky...

Irena Eliášová

14|11 – 16h
komentovaná prohlídka
výstavy

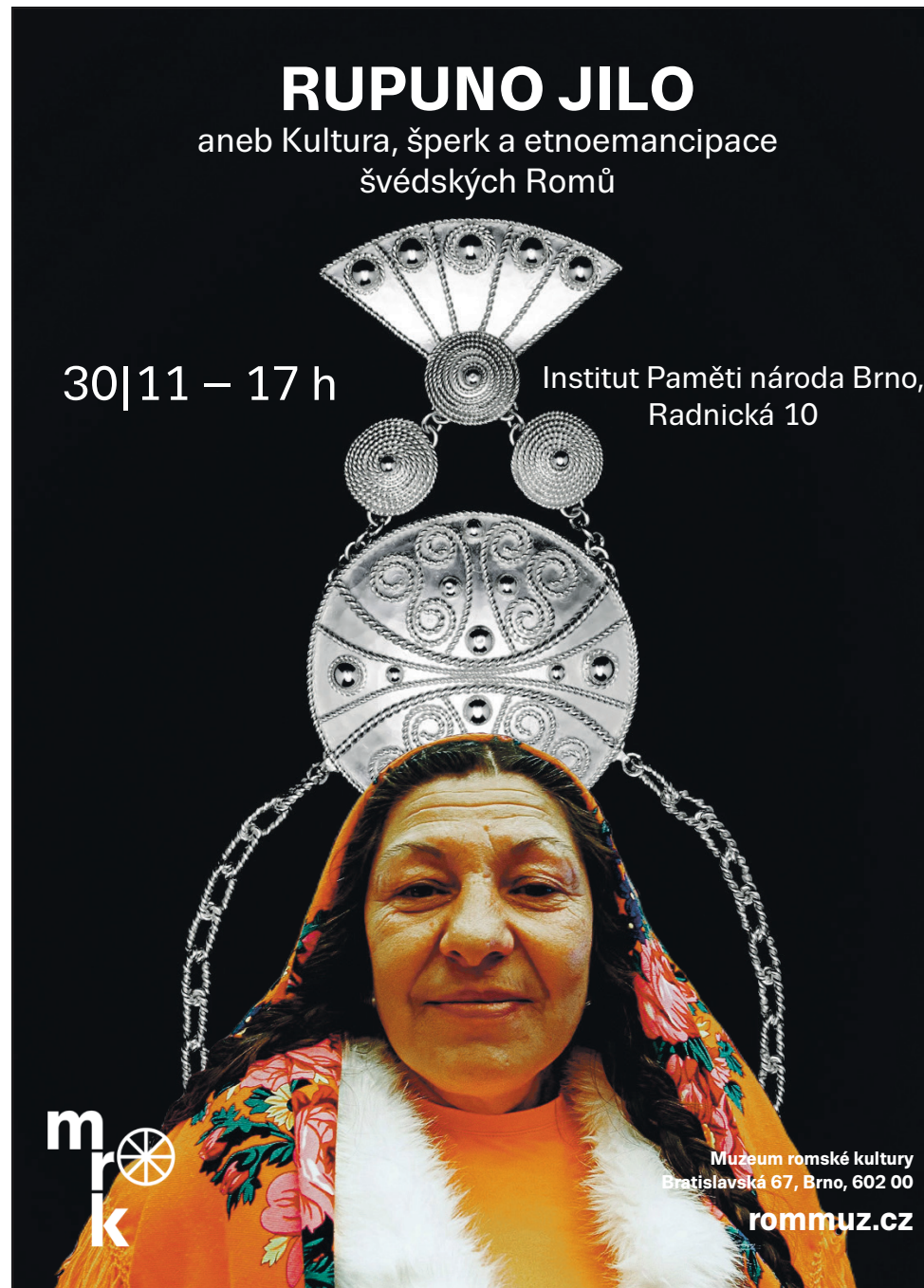
**VESMÍRY/
KOSMOSA/
UNIVERSES**

Muzeum romské kultury
Bratislavská 67, Brno, 602 00
rommuz.cz

RUPUNO JILO
aneb Kultura, šperk a etnoemancipace
švédských Romů

30|11 – 17 h

Institut Paměti národa Brno,
Radnická 10

Muzeum romské kultury
Bratislavská 67, Brno, 602 00
rommuz.cz

Ceník inzerce

celá strana 5 000 Kč (rozměr 26×40)
1/2 strany 3 500 Kč (rozměr 26×20 nebo 40×13)
1/4 strany 1 500 Kč (rozměr 13×20)
menší formát – 7 Kč/cm²

Sleva při opakované inzerci na druhé a další vydání 25%

žádosti o inzerci na: holomkova@srm.cz

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno:
název organizace:
adresa, PSČ:
e-mail: telefon:
počet objednaných výtisků:

způsob platby: ☐ hotově ☐ složenkou
☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:
☐ bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Cejl 460/35,
Brno 602 00. Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010
nebo pošlete e-mail s vašimi údaji na adresu holomkova@srm.cz

cena předplatného pro rok 2023 je 420 Kč

Kamen te sikh'ol romanes? Chcete se naučit romsky?

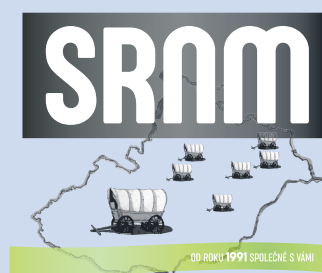
Přihlaste se na kurz romštiny pro začátečníky

V kurzu se naučíte základní fráze, slovíčka i gramatiku. Většinu hodiny budeme konverzovat. Budeme si ale taky povídat o romských realitách a zvycích a čas bude také na vaše otázky.

- Kurz má šestnáct lekcí
- Probíhá on-line formou v aplikaci Teams
- Termín: od 6. září do 20. prosince 2023
- každou středu od 18:00 – 18:45
- Kurz je pro veřejnost a zdarma.
- Povede ho Iveta Kokyová a Máša Podlahová Bořkovcová
- Kurz pořádá za podpory Úřadu vlády ČR Nová škola, o. p. s.
- Hlaste se na marie.borkovcova@novaskolaops.cz

Úřad vlády České republiky Projekt byl realizován za finanční podpory Úřadu vlády České republiky.

Obecně prospěšná společnost Nová škola je nezisková organizace, která od roku 1996 podporuje inkluzivní vzdělávání menšin, cizinců či jinak sociálně či kulturně znevýhodněných dětí a mládeže.

Adresa redakce

Romano hangos

a

Společenství Romů

na Moravě

Cejl 460/35,

Brno 602 00

tel.: 545 246 673

www.srm.cz

číslo účtu:

2300661977/2010

Jihomoravský kraj

MINISTERSTVO
KULTURY

B | R | N | O

Romano hangos / Romský hlas. Vychází s finanční podporou Ministerstva kultury, Jihomoravského kraje a Statutárního města Brna.

Vydává Společenství Romů na Moravě. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. E 8154.

Redakce: Sabir Agalarov (šéfredaktor) romanohangos@gmail.com; Alica Heráková, Tomáš Ščuka. Grafická úprava a sazba: Radim Šašinka.

Adresa redakce: Cejl 460/35, 602 00 Brno, tel.: 545 246 673, e-mail: romanohangos@gmail.com, Elektronická verze: www.srm.cz.

IČO vydavatele: 44015178. Bankovní spojení: Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010. Tiskne: Samab press group, a.s., Cyrilská, Brno. Rozšiřuje: Kongrestakt Brno.